Dana Manea

STRUCTURI NEGATIVE ÎN VARIANTELE TERITORIALE DACO-ROMÂNE

1. INTRODUCERE

Mijloacele lingvistice prin care este codificată negaţia participă la configurarea tipologică a unei limbi naturale. În articolul de faţă ne vom îndrepta atenţia asupra modului în care este redată negaţia propoziţională şi asupra felului în care se raportează româna la mecanismul concordanţei negative.

Vom arăta că principalii negatori (codificatori ai negativităţii) din limba română sunt *nu* şi *nici*. În româna veche ambii negatori funcţionau ca marcatori ai negaţiei propoziţionale. *Nici* – mai instabil din pricina dublei sale ipostaze, dintre care aceea de intensificator este mai puternică – pierde funcţia de marcator propoziţional şi îşi întăreşte rolul de intensificator generalizat al negaţiei, fiind utilizat şi în focalizarea / întărirea negaţie propoziţionale. *Nu* – a cărui putere de a exprima negaţia la nivel propoziţional este ilustrată prin stabilitatea construcţiilor la care participă – rămâne sigurul marcator al negaţiei propoziţionale.

2. MARCATORI NEGATIVI

2.1. Marcatorul predicaţiei primare: adverbul *nu*

În variantele regionale ale limbii române, singurul marcator al propoziţiilor negative finite[1] este *nu*.

Marcatorul *nu* este folosit în acelaşi fel ca în textele vechi sau în textele româneşti moderne: are aceeaşi formă (*nu* sau *n-* infra 1a, 1b) şi este ocurent în aceleaşi condiţii sintactice ([*nu* + V_{finit}], infra 1c, [*nu* + refl+V_{finit}] infra 1d, [$_{Particulă}$ *să* + *nu* + $V_{subjonctiv}$] infra 1e, [$_{Particulă}$ *a* + $V_{infinitiv}$] infra 1f).

(1) a. Ĭo atuncia **n-am raspunsu nimnica**. (Coteanu.Muntenia: 199)
b. **N'aş** ieşi niici pân' afară, / Dacă văd că **n'**am tâgnială (AD.Maramureş: 67)
c. **nu ştiu** cine iera domn p'atunci (AD.Prahova: 14)

[1] În istroromână şi în aromână se utilizează şi marcatorul *no*:
L'-er zgoi, tustrei, **no** fi zacorist = Îi vei creşte pe tustrei; nu fii rea la inimă. (AD.Istroromâna: 72), Chiatra se aruncuteaşti, muşcl'iu **no**-acaţ = Piatra ce se rostogoleşte, muşchiul nu o prinde (AD. Aromâna: 91)
În româna veche este folosit şi marcatorul autonom slavon *ne*:
Leagea Domnulu<i> a lui într-îrimă-i şi **ne** se astupnut-se urmele lui. (PH.1500–10: 32^{r})

BDD-A26437 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-21 05:09:44 UTC)

d. Tudor punia 'n jug pe ăia care **nu să ducea** la biserică (GN.I.Mehedinți: 5)
e. Acolo cân tuni înluntru [la proces], li lapiz, **să nu t'i vadă nima**. (AF.Caraş-Severin: 113)
f. Trebuia să ai cai prea buni, să ai nadejde ′n iei ca să ti 'ncumeți **a nu**-i **băga 'n samă**. (GN.I.Tulcea: 359).

Nu funcționează şi ca profrază, la fel ca în româna veche sau în româna contemporană standard: profraza *nu* poate fi integrată în propoziții coordonate (infra 2a,b,c) sau în structuri subordonate (infra 2d), inclusiv în construcții condiționale (infra 2e):

(2) a. Astă pasărică îs place or [**nu**]? (Coteanu.Oltenia: 206)
b. O fost un împărat şî o avut on ficior şî iel în tăt locu o slobodît ficioru lui să lăcuie, [numa-n curce **nu**]. (AF.Hunedoara: 189)
c. Iel cu bătrânii graia [cu tinerii **nu**]. (AD.Roman: 30)
d. Care are pământ de coltivat, de sămănătură de-ajiuns, trăiesc ghine; [care **nu**], rău. (GN.I.Bacău: 423)
e. Dacă fugiai şi nu te prindea, atuncia scăpai; [[dă **nu**], te loa cu funia şi te punea-n fiare ca pă oți]. (Coteanu.Muntenia: 190)

2.2. O ipostază pierdută a lui *nici*

Interpretat prin tradiție ca termen negativ de acelaşi rang cu pronumele negativ (*nimeni, nimic*)*, nici* funcționează, în fapt, ca marcator propozițional în româna veche, participând la exprimarea negației în propoziții autonome sau în construcții binare. Vezi Pană Dindelegan, 2016: 593, 598–599. Contexte cum sunt cele de mai jos relevă faptul că în româna veche există doi marcatori propoziționali – *nu* şi *nici*.

(3) a. **nici** mânca dintr-acele bucate (Sind.1703: 86^{r})
b. **nu** căuta înapoi, **neci** să stai pre şes (PO.1582: 62)
c. el **nici** doarme, **nici** stă departe de la creştini (CC^{1}.1957:83^{v})

În variantele regionale daco-române construcțiile similare cu *nici* în ipostază de marcator propozițional sunt extrem de rare:

(4) a. Atunci cerbu o dzis: **Nici** mă tem de tine pe tăiete (GN.II.Țara Oaşului: 64)
b. ăla **nici** o băut apă di-atunciia, da **nici** o mâncat **nimnică** (AF.Alba: 228)

Chiar dacă nu le luăm în considerare ca fapt de limbă sistematic, aceste contexte evidențiază conservarea periferică a negatorului propozițional *nici*.

BDD-A26437 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-21 05:09:44 UTC)

2.3. Marcatorul predicației secundare: prefixul *ne-*

În textele nonstandard românești, negatorul afixal *ne-* înregistrat, deopotrivă, în vechea română și în româna modernă nu este asociat cu substantive sau adjective intrinsece, ci este alipit formelor verbale nonfinite.

Gerunziile cu afix negativ pot fi centre ale propozițiilor nonfinite:

(5) a. Așa, la o casă a fost o sumă de fete, [băieț **ne**având]. (Coteanu.Oltenia: 212)
b. [Țiganca **ne**crezându-1], s'apucă a doua seară și leagă o tivga la pragu di sus a uşii, pă dinafară (GN.I.Brăila: 248)
c. [**Ne**răspunzând nici al bogat ghini] le-a aminat judecata. (GN.I.Tulcea: 349)

Participiile verbale – adjectivate – sunt componenți propoziționali integrați în grupuri nominale:

(6) a. Uite plopu ratezat / Unde sta murgu legat / **Ne**băut şi **ne**mâncat (GN.I. Vîlcea: 32)
b. Mă! Io-ț dau țâie foc, țîie, dacă-m spuni o povestă **n'e**auzită şî **n'e**văzută. (AF.Hunedoara: 194)
c. adică nu facez dumneavoastră // numai osânza o bag / o laz **ne**sărată / **ne**băgată m porc şi o faci săpun (AF.Olt: 584)
d. Erea bisărici mici, **ne**tencuite, **ne**jugravite decât prin-năuntru (AF.Vîlcea: 596)
e. c-o uitat uşa **ne**ncuiată. (Coteanu.Muntenia: 203)
f. Nu-i bătrân, da-i slăbanog, o muncit pe la boleri, vai de capu lui! ie om **ne**țânut, **ne**hrănit. (GN.I.Bacău: 428)
g. Ai lor avea fân cosit şi **ne**strâns. (GN.I.Brăila: 247)

3. CONSTRUCȚII RELATIVE NEGATIVE INFINITIVALE ŞI SUBJONCTIVALE

În variantele regionale românești construcțiile relative negative cu infinitiv sau cu subjonctiv sunt frecvente.

Ocurența acestor structuri reprezintă un fapt de continuitate, de vreme ce ele sunt utilizate atât în texte vechi, cât și în texte moderne. În româna secolelor 16–17 secvența relativă urmează verbelor *a fi* sau *a avea* şi poate fi realizată prin infinitiv ± particula *a* sau prin conjunctiv. Vezi Pană Dindelegan 2016: 595, infra 7.

(7) a. **Nu** iaste [cinre **a ceare** sufletul mieu]. (PH.1500–10: 120^{r})
b. Văzut-am vis **nu**-i [cine **să dezleage**]. (PO.1582: 137)
c. **n**-au avut [ce **face**]. (CS_{IV}.1590–602: 23^{r})
d. o picătură de apă **n**-avea [pre ce **să cumpere**]. (CazV.1643: 329^{r})

În variantele regionale daco-române sunt înregistrate doar tiparele cu *avea* + relativ.

BDD-A26437 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-21 05:09:44 UTC)

(8) a. Noi am munci, şi mic, şi mare, da **n'avem [ce munci]**. La (…) Noi am ajuns în stare să nu mai plătim nici dările catre Stat, ca **n'avem [ce lua]**. (GN.I. Muşcel: 121)
b. Postesc dacă **n-au [ce mânca]**. (Coteanu: Moldova: 217)
c. Train greu, ca **n'avem [ci ni triebuie]**, **[cu ci ni hrani]**. (GN.I.Vaslui: 483)
d. **Nu aveam [cui ne jălui]**, că dacă ne jăluiam ne bătea mai rău. (AD. Teleorman: 15)
e. N'au imaş, **n'au unde [le ținea oaminii]**. (GN.I.Tecuci: 387)
f. Şuşaua s-a scumpit şi ia şi noi **n-avem [de une plăti]**, că nu s-a făcut prune. (Coteanu.Oltenia: 210)
g. Iera odată o vulpe care **nu mai avea [ce să mănânce]**. (AF.Iablanița. Mehedinți: 655)
h. Apoi fata i-au cerut ş'o sticlă ş'au golit apa din cizme şi s'au dus cu ia la palat, unde câte zece rândur de doftor intră şi ieşa şi **n'avea [ce să-i facă împaratulul]**, că i-au fuost cherit tuată puterea. (GN.II. Transilvania: 95)
i. Aşa ramânem pe drum, **alta n'avem [ce să facem]**. (GN.I.Tecuci: 387)

Putem observa că în textele regionale există preferința pentru construcțiile infinitivale (supra 8a-f), cu mențiunea că în componența lor nu apare particula *a*.

Ceea ce se cuvine a fi remarcat este însă persistența acestor construcții în care negația este redată prin marcatorul propozițional *nu*.

4. IMPERATIVUL NEGATIV

În variantele daco-române, imperativul negativ la persoana a II-a plural are forma utilizată în româna modernă standard (infra 9a-c). Uneori se înregistrează şi imperativul negativ cu *-re* (infra 9d,e).

(9) a. **Nu vă duciț** la paru lu Salim (GN.I.Putna: 304)
b. **Nu vă temeț**, speriia, /N'am băgat satu'n belea (GN.I: 65)
c. **Nu săpaț** măru mari / Din rădăcină (GN.I.Putna: 281)
d. Bubă din somn, / Din sculare, / Nu umfla, / Nu durea, / Nu junghia, /**Nu facereREț** carne ra / Jn inima [cutăruia] (GN.I. Gorj: 27)
e. Mă ! **Nu vă sărăciREți** aci, că eu mă sui în copaciu ăsta şi mă uit păstă – zâce – n-oi ved'cumva von foc? (AF. Hunedoara: 194)

În daco-româna nonstandard, imperativul cu *-re* este rar, spre deosebire de situația din româna secolelor 16–17, unde alternează două forme: (a) [*nu* + INFINITIV LUNG + 2PL-*ți*]; (b) [*nu* + IND.PREZ.2PL≡SUBJ.2PL] (Rosetti 1968: 550; Densusianu 1975: 574–5; Ionescu 2013: 21–33; Pană Dindelegan, 2016: 591).

Este important de subliniat că nu forma verbală conferă stabilitate imperativului negativ, ci prezența lui *nu*, care, la fel ca în construcțiile relative discutate mai sus, codifică negația prin calitatea sa de marcator propozițional.

BDD-A26437 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-21 05:09:44 UTC)

5. STRUCTURI CU ADVERBIALUL *NICI*

5.1. Focalizarea negației: structuri simple

La fel ca în româna veche şi în româna standard, în textele dialectale intensificatorul *nici* este antepus unui grup nominal (10), unui grup prepoziţional (11), unui grup adverbial (12) şi are rolul de a „întări" şi de a focaliza informaţia negativă.

(10) a. Di-o lene mare ce avea, [**nici** [boii]$_{GN}$] **nu**-i putea injuga. (GN.I.Romanaţi: 85)
b. [**Nici** [pamântu]$_{GN}$] roadi **n**'ari (GN.II.Basarabia: 6)
c. I-or luvat puteria şi or dus-o, unde cocoşu roşu **nu** cîntă, [**nici** [securia]$_{GN}$] **nu** taie. (AF. Hunedoara: 197)
d. Altu **n-are [nici [rogojină]$_{GN}$]**, pune câte-o bucată de ţol pe scânduri, sara când să hodineşte. (Coteanu.Moldova: 217)

(11) a. [**nici** [spri mini]$_{GPrep}$] **nu** s'ar mai uita niminea. (G.N.I.R.Sărat: 268)
b. Şi pi semni cî tot în vederi m-a avut di **nu** ni-a dat pământ [**nici** [până astâzi]$_{GPrep}$]. (Coteanu.Muntenia: 201)
c. **N'**avea frică, **nu** să shiia [**nici** [dă suprefept]$_{GPrep}$]. (G.N.I.Constanţa: 364)

(12) a. Iău m-am ales c-o noapte chierdută di surda şi tovarăşu c-o frică ce **nu** i-a ieşât [**nici** [az]$_{GAdv}$] din oase. (Coteanu.Muntenia: 200)
b. A dat vacile-n purcei, / [**Nici** [atunci]$_{GAdv}$] n-o ştiutu ce-i. (Coteanu. Muntenia: 200)

Este de remarcat că, spre deosebire de situaţia din româna veche, *nici* este antepus unui grup verbal cu marcator de negaţie (13):

(13) a. Astăz tot aşa, mă sculai şi [**nici** [**nu măturai**]] (AF.Vîlcea: 596)
b. Aşa meşter [**nici** [**n-am văzut**]]. (Coteanu.Muntenia: 201)
c. Tata şi mama o murit, io [**nici** [**nu**-i **ştiu**]], aşe mititel am fost. (Coteanu. Crişana: 252)

5.2. Intensificarea negației: structuri binare

Adverbialul intensificator *nici* este component al unei structuri binare *nici...nici*[2], integrând grupuri nominale (14), prepoziţionale (15), adverbiale sau adjectivale (16):

(14) a. da anu-asta **nu** s-a făcut [**nici** [fasulea], **nici** [dovleci]]. (AF.Olt: 583)
b. – Da că-i bai, babă, că văz că nu-i [**nici** [soare] **nici** [lună]] (GN.II.Ţara Oaşului: 62)

[2] În textele parcuse nu a fost înregistrată structura corespondentă afirmativă *şi...şi*.

BDD-A26437 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-21 05:09:44 UTC)

c. [**Nice** [voi], **nice** [copii voştri]] nu viţi fi gazde, numai sărăntoci care umblă din casă în casă să cumpere o bucată de mămăligă. (Coteanu. Crişana: 246)

(15) a. N'am iau grijä, mai fârtatce, / [**Niici** [dă turmă], **niici** [dă altce]] (AD.Banat: 64)
b. Az nu ma ie horba [[**nici** [dă Turc] **nici** [dă Muscal]] (GN.I.Buzău: 223)
c. Di-atunci nu 1-am mai vazut [**nici** [pă Rişic-Paşa], **nici** [pă Cuza-Vodă]]. (GN.I.Tulcea: 360)

(16) a. Casa să punie la drum, după cum îi slobod: [**nici** [aprope], **nici** [d'eparte]. (Coteanu. Crişana: 248)
b. D'aia s'a otarât să-1 părăsească, ca la rău loc mai iera : toma'n drumu ăl mare, pă unde nu mai curma di multi-ori [**nici** [ziua], **nici** [noaptea]] trecire da Muscal la Bucureşti şi da Turc la Buzău. (GN.I.Buzău: 224–5)
c. Dei-ţ dei-ţ Dumnadzau / [**Nici** [mai ghini], **nici** [mai rău]] / Dicât numa cum ştiu ieu: (GN.II.Basarabia: 5)
d. Aici nime **nu** ştiie cart'e, [**nici** [**mic**], **nici** [**mare**]]; nu-ị învaţator că moare d'e foame în saraciia hasta. (Coteanu.Banat: 237)

În textele dialectale structura binară cu *nici* integrează şi propoziţii afirmative (infra 17a) sau negative (infra 17b-d):

(17) a. Ghini-a zis gaga, nu ştiu [**nici** [**sî fac**], **nici** [**sî disfac**]]! (Coteanu.Moldova: 216)
b. Dor sta cu inima ra, / [**nici** [**nu bea**], [**nici nu mănâncă**]]. /Numa cu ochii să uită. (GN. I.Dolj: 72)
c. [**nici** [**n-am** mai **avut** boier bun ca el], **nici** [**n-a** mai **hi**]] (GN.II. Roman: 31)
d. Toată frunza d'e brumă-i brumită, cotoiu, gîşt'i d'in zenunt' la valie [**niici** [**nu sacă**], **niici** [**nu să uscă**]] (GN.II. Banat: 146)

„Ştergerea" calităţii de marcator propoziţional a lui *nici* şi „întărirea" proprietăţii de intensificator permit antepunerea lui şi faţă de structuri propoziţionale (supra 13, 17). Astfel se explică prezenţa în româna regională şi în româna modernă standard a asocierii *nici nu*, care nu este înregistrată în textele vechi.

5.3. Aditivitatea negaţiei: structuri repetitive

Pe când tiparul [*nici...nici*] este des întâlnit în textele regionale, prezenţa construcţiilor cu reluarea multiplă a lui *nici* – în care (semi)adverbul glisează spre ipostaza de conector (GALR.II: 691) – este, în general, limitată la textele în versuri. Se poate spune că „multiplicarea" lui *nici* se justifică, în daco-româna teritorială, prin factori de natură stilistică, secvenţele [$nici_1$...$nici_2$ ... $nici_n$,] integrându-se în structuri repetitive:

BDD-A26437 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-21 05:09:44 UTC)

(18) a. Nu vă miraţ, / Nu vă ciudiţ, / Că [cutare] nu v'ii datore / **Nici** cu masă, **Nici** cu casă, / **Nici** cu pat, / **Nici** cu bărbat, (GN.I.Ţara Oaşului: 71)
b. Supărat ca minie nu-i,/ Nu poci mere′n tîrg să spui,/ **Nici** la lună, **nici** la st'elie,/ **Nici** la surorilie melie; /**Nici** la st'elie, **nici** la lună,/ **Nici** la maica mea cea bună, /**Nici** la st'elie, **nici** la nor, /**Nici** la măicuţa cu dor. (GN.II.Transilvania: 79)

6. CONCORDANŢA NEGATIVĂ

În textele din corpusul cercetat, uzuale sunt structurile cu acord negativ strict (concordanţă negativă strictă), evidenţiat(ă) prin prezenţa marcatorului propoziţional în context cu unu sau mai multe cuvinte negative antepuse sau postpuse predicatului. Altfel spus, ocurenţa cuvintelor negative cere prezenţa marcatorului propoziţional *nu*.

(19) a. La noi **nu** să tae padur, **nu** să cară piatră **nicăiuri**, **nu** face **niminea nici un** comers. (GN.I.Muşcel: 121)
b. **Nimeni nu** l-a auzit (AD.Covurlui: 21)

Din această perspectivă textele din daco-româna nonstandard se deosebesc de cele din secolele 16, 17. Vezi Pană Dindelegan, 2016: 590, infra 20.

(20) a. **nimea** amu zice «ce cauţi» sau «ce grăieşti cu nusa»? (CC^1.1567: 22^r)
b. **nice unul** să înţeleagă beseada altuia (PO. 1582: 11/7)

Lipsa concordanţei / atracţiei negative stricte în textele vechi se asociază mai ales cu prezenţa anumitor termeni negativi, i.e. pronumele *nimeni*, *nimic* (Dragomirescu, 2008: 219–226; 21a,b).

(21) a. Ş-am avut foarte grije mare de aceasta (…), ca **nemănui** să fie acoperită (CC^2 Preadislovie.1581: VIII)
b. Patrusprădzece dzile sântu astădzi de cându aşteptaţi nemâncaţi, prebândindu, **nemică** preemitu (CV.1563–83: 46^v)

În corpusul de texte regionale parcurs de noi au fost înregistrate doar două secvenţe cu pronumele negativ *nimic*, ambele având corespondente şi contexte identice cu atracţie negativă strictă (infra 22a,b *vs* 22c,d).

(22) a. – Dă nou ori io ci miestăc cu deditu ăl mic, tu ci **fas nimic**. (AF.Caraş-Severin: 129)
b. Cân i săcetă **nimic să face**, cân i ploale să face dacă să pune gunoi (GN.I.Gorj: 20)

BDD-A26437 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-21 05:09:44 UTC)

c. estimp **nu să face nimic** (GN.I. Gorj: 23)
d. alta **nu** erea **nimic**, decât dijma. (GN.I. Dolj: 76)

După cum se poate observa, numai textele vechi ilustrează absența acordului negativ în română. Având în vedere numărul mic al contextelor în care apare acest fenomen, înclinăm să ne asociem celor care avansează ipoteza unei corelații între lipsa concordanței negative în româna veche şi tipul textelor în care se înregistrează structuri fără acord negativ (i.e. traduceri ale unor texte religioase). Vezi Avram 1975, Stan 2013: 318.

7. CONCLUZII

Parcurgerea textelor regionale româneşti pune în evidență elemente de constanță şi elemente de diferențiere față de limba română standard, pe de o parte, şi față de limba română veche, pe de altă parte.

Ambele perspective asupra limbii române – verticală şi orizontală – relevă existența următoarelor constante în codificarea negației:

1. marcatorul negativ este *nu* pentru propozițiile finite şi *ne-*, pentru propozițiile nonfinite. Negatorul propozițional este antepus formei verbale: [*nu* + $V_{\text{formă finită}}$], [*ne*-$V_{\text{formă nonfinită}}$];

2. adverbialul *nici* este intensificator al negației;

3. construcțiile binare cu *nici* şi construcțiile relative cu infinitiv sau subjonctiv sunt utilizate în număr mare.

În ce priveşte diferențele, unele sunt foarte importante (infra I şi II), altele nu vizează fenomene structurale. Dintre acestea din urmă, remarcăm, pe de o parte, diferențe care oglindesc tendințe ale dinamicii mecanismelor de limbă vizibile în textele vechi (infra III). Pe de altă parte, sunt de menționat diferențe care apar ca urmare ale glisărilor structurale (infra IV, V).

I. numai în textele vechi *nici* funcționează ca marcator propozițional. Altfel spus, româna veche are doi marcatori negativi propozițional autonomi – *nu* şi *nici* (vezi Pană Dindelegan, 2016: 591–593). Româna contemporană şi variantele regionale ale graiurilor daco-române au un singur negator propozițional autonom – *nu*.

II. numai în textele vechi există şi contexte fără acord negativ. Româna modernă standard şi variantele teritoriale nonstandard se caracterizează prin concordanță negativă strictă.

III. în româna veche imperativul negativ are două forme pentru persoana a II-a plural; în româna modernă şi în variantele regionale este folosit imperativul fără *-re*, omonim cu indicativul prezent. Totuşi în textele dialectale se regăsesc urme ale imperativului cu *-re*.

BDD-A26437 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-21 05:09:44 UTC)

IV. în textele cercetate nu este înregistrată construcția negativă cu tiparul [[$_{P1}$[$_{Negator}$ NU + $V_{formă\ finită}$] + [$_{P2}$ [$_{Negator}$ NICI + $V_{formă\ finită}$]], construcție extrem de frecventă în româna veche (Pană Dindelegan, 2016: 494). Este o consecință firească a pierderii calității de marcator propozițional al lui *nici*.

V. în graiurile daco-române, ca şi în româna contemporană standard, construcțiile binare [*nici...nici*] integrează şi propoziții finite în tiparul [*nici* [$_{P1}$[$_{Negator}$ NU + $V_{formă\ finită}$] + *nici* [P_2 [$_{Negator}$ NU + $V_{formă\ finită}$]]. Este o altă consecință a pierderii calității de negator a lui *nici* şi a consolidării ipostazei de intensificator al negației.

CORPUS

A. TEXTE DIALECTALE

AD = Ov. Densusianu, *Antologie dialectală*, Bucureşti, Atelierele grafice Socec & Co., Societate Anomimă, 1915.

AF = Andrei Avram (coord), *Antologie fonetică a limbii române*, Bucureşti, 1988.

Coteanu = Ion Coteanu, *Elemente de dialectologie a limbii române*, Editura Ştiințifică, Bucureşti, 1961.

GN.I = I.-A. Candrea, Ov. Densusianu, Th.D. Speranția, *Graiul nostru, Texte din toate părțile locuite de români*, vol. I, Bucureşti, Atelierele grafice Socec & Co., Societate Anonimă, 1906–1907.

GN.II = I.-A. Candrea, Ov. Densusianu, Th.D. Speranția, *Graiul nostru, Texte din toate părțile locuite de români*, vol. II, Bucureşti, Atelierele grafice Socec & Co., Societate Anonimă, 1908.

B. ROMÂNĂ VECHE

CazV 1643 = Varlaam, *Cazania*, ed. J. Byck, Bucureşti, Fundația Regală pentru Literatură şi artă, 1943, p. 1–506.

CC[1].1567 = Coresi, *Tâlcul Evangheliilor*, ed.: Coresi, *Tâlcul evangheliilor şi Molitvenic românesc*, ed. V. Drimba, Bucureşti, Editura Academiei Române, 1998, p. 31–187.

CC[2].1581 = Coresi, *Evanghelie cu învățătură*, ed. S. Puşcariu, Al. Procopovici: Diaconul Coresi, *Carte cu învățătură (1581)*, vol. I, *Textul*, Bucureşti, Socec, 1914.

CS = *Codex Sturdzanus*. Ed. Gh. Chivu, Bucureşti, Editura Academiei Române, 1993, p. 237–300.

CV.1563–83 = *Codicele Voronețean*, ed. M. Costinescu, Bucureşti, Editura Academiei Române, 1981, p. 229–400.

PH.1500–10 = *Psaltirea Hurmuzaki*, ed. I. Gheție şi M. Teodorescu, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2005.

PO.1582 = *Palia de la Orăştie*, ed. V. Pamfil, Bucureşti, Editura Academiei, 1968.

Sind.1703 = Sindipa, ed. M. Georgescu, Bucureşti, Minerva, 1996.

BIBLIOGRAFIE

Avram 1975 = Mioara Avram, „Particularități sintactice neromâneşti în diferite momente ale evoluției limbii literare", *Studii şi cercetări lingvistice*. 26: 5.

Avram 2007 = Mioara Avram, *Sintaxa limbii române în secolele al XVI-lea – al XVIII-lea*. Bucureşti: Editura Academiei Române.

BDD-A26437 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-21 05:09:44 UTC)

Ciompec 1969 = Georgeta Ciompec, „Observații asupra exprimării negației în limba română din secolele al XVI-lea – al XVIII-lea”, *Studii şi cercetări lingvistice*. 20: 197–209.
Coteanu 1961 = Ion Coteanu, *Elemente de dialectologie a limbii române*, Editura Ştiințifică, Bucureşti, 1961.
Dominte 2003 = Constantin Dominte, *Negația în limba română*, Bucureşti: Editura Fundației „România de mâine”.
Dragomirescu 2008 = Adina Dragomirescu, „Concordanța negației în limba română veche”, în Gabriela Pană Dindelegan (ed.), *Limba română: dinamica limbii, dinamica interpretării. Omagiu profesorilor Valeria Guțu Romalo, Florica Dimitrescu, Alexandru Niculescu la aniversare***,** Actele celui de al 7-lea colocviu al Catedrei de limba română (7–8 decembrie 2007). Bucureşti: Editura Universității din Bucureşti. 219–26.
GALR [2005] 2008 = Valeria Guțu Romalo (ed.), *Gramatica limbii române*, I *Cuvântul*, II *Enunțul*, Bucureşti, Editura Academiei Române.
Ionescu 2013 = Emil Ionescu, *Limba română. Perspective actuale.* Bucureşti: Editura Polirom.
Pană Dindelegan 2013 = Gabriela Pană Dindelegan (ed.), *The Grammar of Romanian*, Oxford University Press.
Pană Dindelegan 2016 = Gabriela Pană Dindelegan (ed.), *The Syntax of Old Romanian*, Oxford University Press.
Rizescu 2007 = Ion Rizescu. „Afirmația şi negația”, în Avram, M. (ed.). 2007: 7–23.
Rizescu 1963 = Ion Rizescu „Cu privire la dubla negație în limba română”, Studii şi cercetări lingvistice 4: 471–78.
Rosetti 1968 = Al. Rosetti. *Istoria limbii române*. Bucureşti: Editura pentru Literatură.
Stan 2013 = Camelia Stan. *O sintaxă diacronică a limbii române vechi*. Bucureşti, Editura Universității din Bucureşti.

NEGATIVE STRUCTURES IN TERRITORIAL VARIANTS OF DACO-ROMANIAN

(Abstract)

In Romanian the main negators are *nu* and *nici*. *Nu* < lat. *non* is the sentence negative marker in all variants of Romanian. *Nu* takes part in forming constant negative patterns. The powerful negative valence as a sentence negative marker shows itself for instance when used in order to form negations to relative constructions with infinitive or subjunctive and also in the negative imperative 2nd person plural. In old Romanian *nici* carries a double valency as both a sentence negative marker and an intensifier. In modern standard Romanian and in territorial variants of Daco-Romanian *nici* looses the valency of a clausal negator and only carries the single valency of an negation intensifier. Therefore bi-clausal structures where the first clause has the negative marker *nu* (i.e. [$_{\text{Negator}}$NU + V$_{\text{finite form}}$] + [$_{\text{Negator}}$NICI + V $_{\text{finite form}}$]) in the ancient texts are no more used in modern standard Romanian or in dialectal Romanian. On the other hand binary negative structure with *nici* are extending while also integrating negative sentences with the negative marker *nu* (i.e. [*nici* [$_{\text{Negator}}$NU + V$_{\text{finite form}}$] + *nici* [$_{\text{Negator}}$NU + V $_{\text{finite form}}$]].)

Cuvinte-cheie: negator, marcator propozițional, intensificator, concordanță negativă, tipar negative.

Keywords: negator, sentence negative marker, intensifier, negative concord, negative pattern.

Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti”
al Academiei Române, Bucureşti, Calea 13 Septembrie nr. 13

BDD-A26437 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-21 05:09:44 UTC)